

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**

**Віноградська О.М.
Бєлова Л.О.**

Методичні вказівки

**для проведення практичних занять, виконання самостійної
та контрольної роботи з навчальної дисципліни**

“Соціальні технології”

**(для студентів 3 курсу денної форми навчання напрямку
0502 (6.030601) „Менеджмент”)**

Харків ХНАМГ 2010

Методичні вказівки для проведення практичних занять, виконання самостійної та контрольної роботи з навчальної дисципліни «Соціальні технології» (для студентів 3 курсу денної форми навчання напряму 0502 (6.030601) „Менеджмент”) / Укл.: О.М Віноградська, Л.О. Белова; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. –Х. - ХНАМГ –2010. - 32 с.

Укладачі: доц. кафедри управління проектами у міському господарстві та будівництві О.М. Віноградська,
проф., д.п.н кафедри управління проектами у міському господарстві та будівництві Л.О. Белова

Рекомендовано кафедрою управління проектами у міському господарстві та будівництві, протокол №1 від 28.08.2009 р.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Мета, предмет і завдання дисципліни.....	5
2. Порядок проведення практичних занять.....	6
3. Організація самостійної роботи студентів.....	18
4. Методичні вказівки і рекомендації з виконання контрольного завдання (у вигляді реферату) за навчальною дисципліною "Соціальні технології"	22
5. Контрольні питання для самоперевірки знань.....	29
Список літератури.....	30

ВСТУП

Однією з центральних завдань сучасної економічної реформи в ринкових умовах є активізація людського фактора. Людина - носій всіх суспільних відносин.

У наш час технологія стає універсальною, здобуває значення фактора, який стає одним з головних джерел суспільних змін. Е. де Боно затверджує, що "технологія - це головне джерело суспільних змін". Суспільство досягло такого етапу в своєму розвитку, коли вирішення соціальних проблем неможливо без відповідної технології.

Своєрідний бум у розробці проблеми технології, її зближення з проблемою людини викликані зростанням ролі технології в різних галузях життя суспільства й особливо у зв'язку з виникненням і розвитком таких наукомістких галузей, як біотехнологія, інформаційна технологія, технологія виробництва та ін.

Сьогодні проблеми технології як ніколи раніше в історії людства самим безпосереднім чином зачіпають соціальні аспекти та аспекти, що розкривають життєвий зміст, буття людини й людства. Більше того, історична своєрідність сучасної постановки цих питань полягає в тому, що об'єктивно (у силу внутрішньої логіки стихійного розвитку світової цивілізації в цілому) вони стають питаннями границь буття людини і можливості самого життя на Землі. В умовах загострення глобальних проблем сучасності людство стало відчувати себе заложником випадковості й технології - атомної, комп'ютерної та ін.

Таким чином, на сучасному етапі, коли необхідність переходу від стихійного до усвідомленого характеру суспільної практики стає не тільки очевидною соціальною істиною, але і технологічною вимогою епохи, з особою силою зростає суспільна потреба в соціально-філософському збагненні сутності та людського змісту технології, шляхів її еволюції й використання в інтересах людини.

Технологічність діяльності належить до найбільш комплексного підходу у соціальній сфері. Тому даний навчальний курс заснований на знаннях теорії і методології соціальної роботи, психології та інших знань в області гуманітарних і загальнопрофесійних дисциплін.

Вивчення курсу будується на методології системного, цілісного підходу, який вимагає розгляду територіальних одиниць - «місто», «район», як соціальних систем.

У курсі розглядається сутність і основні типи керування соціальною сферою територіальної громади. Центральне місце займає аналіз територіальної громади як цілісної системи та об'єкта соціального менеджменту.

Розглядаються особливості соціальних технологій у соціальній роботі в різних сферах життя громади і аналізується специфіка цієї роботи з різними групами населення.

1. МЕТА, ПРЕДМЕТ І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення: одержання теоретичних знань про сутність соціальних технологій в області соціального управління, розвиток навиків та вмінь вирішення широкого кола проблем у соціальній роботі.

Предмет вивчення у дисципліні : процес і механізми впливу на соціальні об'єкти.

Завдання: оволодіння методикою та технологією соціального прогнозування і проектування, вміння використовувати одержані знання у реальних проектах; вміння вирішувати актуальні соціальні проблеми, використання методів соціальної статистики; застосування знань при вирішенні сучасних проблем зайнятості населення; вміння використовувати знання психології й педагогіки в соціальному управлінні.

2. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМ 1.1 Теоретичні основи соціальних технологій

Практичне заняття 1

Предмет і завдання курсу “Соціальні технології”

Питання теми:

1. Соціальна проблема: зміст і форми вираження.
2. Класифікація соціальних проблем.

Завдання 1. Дайте визначення понять: соціальне мікро- і макросередовище, соціальна дія, соціальна спільність, соціальна проблема.

Завдання 2. Перед Вами класифікація соціальних проблем за змістом: соціально-економічні, соціально-політичні, соціально-етичні, сімейно-побутові, демографічні, соціально-класові.

Спираючись на аналіз сучасного суспільно-політичного розвитку України, використовуючи газети, журнали, наведіть приклади з вказівкою використаної літератури за кожним видом цих проблем (по одному прикладу).

Завдання 3. Перед вами класифікація соціальних проблем за ознакою: чий інтереси, потреби, суперечності, труднощі вони відображають: особові, групові, класові, національні, міжнаціональні, загальнонародні.

Використовуючи факти нашого сьогодення, наведіть приклади за кожною з цього виду проблем.

Завдання 4. Соціальні проблеми за їх функціями класифікують так: теоретичні, емпіричні, прикладні, прогностичні.

Обґрунтуйте приведені вами приклади з нашого життя, чому, на ваш погляд, вони відповідатимуть вказаній класифікації соціальних проблем за функціями?

Завдання 5. Чи можуть бути, на вашу думку, соціальні проблеми уявні і істинні? Аргументуйте свою відповідь.

ЗМ1.2 Соціально-технологічна специфіка в соціальній роботі

Практичне заняття 2

Технологічність соціальної роботи

Питання теми:

1. Сутність соціальної ситуації. Її основні елементи.
2. Класифікація соціальних ситуацій.

Завдання 1. Типологія соціальних ситуацій за сферами соціального життя така: соціально-економічні, соціально-політичні, соціально етичні, сімейно-побутові та ін.

Використовуючи публіцистичну літературу (газети, журнали) наведіть приклади цих видів ситуацій.

Завдання 2. Соціальні ситуації можуть бути об'єктивними, суб'єктивними, управлінськими.

Наведіть приклади кожного виду таких ситуацій.

Завдання 3. Класифікація соціальних ситуацій на макро і мікрорівні (за масштабами обхвату) включає: особові, групові, класові, національні, загально-народні.

Наведіть приклади кожного з цих видів соціальних ситуацій.

Завдання 4. Вирішіть наступні соціальні ситуації:

Ситуація 1. Уявіть собі, що ви купили хлібний магазин. Хоч якість продукції хлібобулочних виробів дуже висока, але в умовах підвищення цін (а ви вимушені теж підвищувати, щоб не розоритися) вашу продукцію недостатньо купують. Що потрібно зробити, щоб хлібні вироби не принесли збитку, щоб попит на них, не дивлячись на високі ціни, зріс?

Для виходу з подібної ситуації ви можете використати метод непрямой мотивації. Який він, на вашу думку?

Ситуація 2. Припустимо, ви є керівником малого підприємства, що виготовляє кахляні плитки. Ринок насичений. Нові ціни «кусаються», ваш товар

йде туго, не дивлячись на високу якість. Що б ви змогли зробити, щоб вашу продукцію розкупували? Яку незвичайну рекламу можна запропонувати?

(Це метод драматизації. А який він, за вашим вибором?).

Ситуація 3. Ви працюєте в проектно-конструкторському бюро. Вам запропонували розробити проект реконструкції виробничої ділянки. Ви, використовуючи новітні науково-технічні досягнення, успішно справляєтеся з цим завданням, але начальник бюро відкинув ваш проект під виглядом необхідної доробки. Ви ж упевнені, що запропонований вами проект бездоганний і зауваження начальства безпідставні. Як подолати опір керівника?

Ви можете використовувати метод відповідального сприяння. Який ваш варіант?

Завдання 5. Проведіть експрес-опит в колективі (25 чоловік).

3. Ваше відношення до ринку:

- 1) вважаю перехід до нього необхідним і неминучим;
- 2) думаю, що можна вийти з економічної кризи без ринкових відносин;
- 3) відношуся байдуже;
- 4) не можу відповісти.

4. Ваше відношення до приватної власності:

- 1) вважаю, що вона необхідна для виходу країни з кризи;
- 2) категорично проти;
- 3) відношуся байдуже;
- 4) не можу відповісти.

3. Ваше відношення до економічної політики уряду України:

- 1) вважаю її правильною, необхідною, обґрунтованою;
- 2) вважаю її антинародною;
- 3) відношуся байдуже;
- 4) не можу відповісти.

Проаналізуйте відповіді і зробіть узагальнення, висновки.

Практичне заняття 3

Соціальна діагностика у технології соціальної роботи

Питання теми:

1. Поняття соціальної діагностики.
2. Методи психологічної діагностики.
3. Методи соціальної психології і соціології, що використовуються для соціальної діагностики.
4. Специфічні методи соціальної діагностики.
5. Ситуаційний аналіз в системі соціальної діагностики.

Використовуючи рекомендовану літературу з теми, виконайте наступні завдання.

Завдання 1. Випишіть із словників з соціології і психології основні поняття, що розкривають тему контрольної роботи

Завдання 2. Дайте (письмово) ситуаційний аналіз сучасного стану економіки України. Етапи ситуаційного аналізу вам вказані вище.

Завдання 3. Проведіть експрес-опит у вашому трудовому колективі за наступною проблемою:

Як би ви оцінили результати діяльності Верховної Ради України в житті країни?

Примітка: Після обробки анкети підведіть підсумки опиту і письмово прокоментуйте отримані результати.

Анкета опиту

	В економічному житті України	В політичному житті України
Дуже добре Добре Середнє Погане Дуже погане Не можу сказати напевно		

Практичне заняття 4

Технологія соціального прогнозування

Питання теми:

1. Соціальне прогнозування: особливості і проблеми.
2. Типологія прогнозів.
3. Принципи і методи соціального прогнозування.

Структура прогнозу в найзагальнішому вигляді представляється таким чином:

1. Передпрогнозна орієнтація;
2. Побудова базової моделі:

1) аналіз об'єкта дослідження як системи з метою виявлення параметрів, що піддаються вимірюванню;

2) синтез параметрів у впорядковану сукупність контурів базової моделі;

3) опитування експертів за методом співвіднесеної оцінки з метою уточнення гіпотез і змісту анкет - інтерв'ю;

4) опитування соціальних груп населення (презентивний) з метою конкретизації гіпотез і кількісних значень параметрів базової моделі;

5) обробка даних опитування за допомогою ЕОМ;

6) опитування експертів за методом колективної генерації ідей з метою виявлення можливості встановлення єдиного коефіцієнта для вимірювання соціальних потреб;

7) синтез кількісних значень показників у впорядковану сукупність базової моделі;

8) друге опитування експертів за методом співвіднесеної оцінки з метою уточнення конкретних значень базової моделі.

3. Побудова гіпотетичних моделей:

1) збір і синтез матеріалів прогностичного фону;

2) складання прогностичного сценарію на дату попередження відповідно прогностичному фону;

3) обговорення сценарію за участю експертів;

4) побудова гіпотетичної пошукової моделі;

5) побудова гіпотетичної нормативної моделі;

6) друге опитування експертів за методом колективної генерації ідей з метою виявлення можливості використання коефіцієнта рівня потреб для більш чіткого зіставлення обох моделей.

4. Верифікація гіпотетичних моделей:

- 1) опитування соціальних груп населення;
- 2) обробка даних опитування за допомогою ЕОМ;
- 3) підрахунок профілюючих прогнозних показників;
- 4) опитування експертів за методом евристичного прогнозування з метою уточнення.

5. Вироблення рекомендацій для соціального планування і управління.

На закінчення - складання звіту.

Завдання 1. Виписати основні поняття з теми «Соціальне прогнозування»: прогнозування, соціальне, передбачення, проблемна ситуація, проектування, спосіб прогнозування, сценарій (в прогнозуванні), футурологія, евристичне прогнозування, екстраполяція.

Завдання 2. На основі логічної схеми прогнозної діяльності спробуйте письмово розглянути свій приклад, де можна наочно бачити основні етапи складання прогнозу і отриманий результат.

Логічна схема:

1. Уточнення проблеми і оцінка ситуації;
2. Побудова вірогідних гіпотез роботи;
3. Інформаційне забезпечення (прогнозний фон);
4. Визначення можливих тенденцій розвитку (альтернативність);
5. Екстраполяція існуючих тенденцій, тобто продовження в майбутнє сучасних тенденцій;
6. Побудова серії вірогідних соціальних моделей;
7. Зіставлення отриманих моделей між собою;
8. Вибір оптимального варіанта дій або поведінки.

Завдання 3. Головна політична подія 2010 року - це президентські вибори. Складіть декілька реальних сценаріїв розвитку подій в політичному, економічному, соціальному житті України.

Практичне заняття 5

Соціальна технологія у колективі

Питання теми:

1. Етапи цілеполягання.
2. Співвідношення об'єктивного і суб'єктивного в цілеполяганні.
3. Основні вимоги до формування мети.
4. Конфлікт мети і способи його подолання.
5. Типові помилки в цілеполяганні.

Завдання 1. Випишіть із словників основні поняття, необхідні для засвоєння теми і їх коротке роз'яснення: мета, цілеполягання, доцільність, інтерес, прогнозування, аналіз, обіг, егоцентризм, віра, діяльність, конфлікт, мотив, намір, стимул, цінність.

Візьміть п'ять-шість понять з перерахованих вище і складіть у вигляді таблиці їх буденне, побутове і наукове розуміння, тлумачення:

Поняття	Буденне	Наукове
Інтерес Доцільність Обіг Віра Стимул Мотив		

Завдання 2. Для вироблення практичних рекомендацій і висновків, здатних зробити цілеполягання більш успішним, необхідно розглядати ваші власні дії з вибору, постановки і досягнення мети. Як приклад візьміть своє професійне і службове зростання, кар'єру. Зробіть короткий огляд - звіт в своїх задумах і діях: яку мету переслідуюте ви в своїй професії, яких результатів і висот хочете досягти, чи допоможе вам в цьому вища освіта, чи достатньо її для професійного успіху, як ви плануєте діяти в нових, ринкових умовах, як коректуєте, змінюєте і замінюєте свою проміжну і основну мету?

Завдання 3. Зробіть письмовий аналіз будь-якій з вказаних ситуацій: проблему, що вимагає розв'язання, оцінку думки і дій оточуючих, ступінь прийнятності наявних у розпорядженні засобів, застосування засобів, порівняння отриманого і очікуваного результатів, віддзеркалення у відповіді дій, навколишніх людей і обставин, аналіз власного стану (ступеню задоволеності, самопочуття), оцінку нової розстановки сил, обставин і проблем, формування нової мети.

Опишіть детально хід аналізу.

Практичне заняття 6

Організаційно-управлінські технології в соціальній роботі

Питання теми:

1. Виробничі, соціальні і управлінські технології.
2. Технологія в системі соціального управління.
3. Управління соціальною системою.
4. Технологічна модель соціальної діяльності.
5. Соціальні аспекти нових методів управління в умовах ринкової економіки.
6. Соціальні технології в системі управління Японії, Західної Європи.

Технологічна модель соціальної діяльності.

Перша процедура : Виникнення і формування мотивів.

Операції: Виникнення потреби в певному соціальному перетворенні; трансформація потреби в мету; формування мотивів.

Друга процедура: Створення передумов для ефективності соціальної діяльності.

Операції: Програмування діяльності; створення пакету науково-технічних рішень; ідеологічне забезпечення.

Третя процедура: Реалізація діяльності.

Операції: Оперативне керівництво діяльністю: розгортання самостійності соціальної спільності; поточний аналіз, контроль і коректування процесу діяльності.

Четверта процедура: Глобальний аналіз соціального перетворення.

Операції: Дослідження мети: мета - програма - результат; соціалізація висновків; підготовка до наступної соціальної діяльності.

Технологічна модель соціальної діяльності в порівнянні з глобальною технологією соціального управління більш абстрактна. Технологія соціальної дія-

льності розкриває логіку суспільного життя і вказує шлях, як зробити це життя краще.

Ускладнення суспільних відносин і управління - закономірний процес, вираз розвитку соціальних систем. Для управління соціальними процесами важливо показати взаємозв'язок між соціологічною структурою суспільства, з одного боку, і соціально-класовою, політичною і ідеологічною структурою, - з іншого.

Завдання 1. Вирішіть приведені нижче управлінські ситуації.

Ситуація 1. Організація - велика компанія з страхування. Ваша посада - її віце-президент.

Ви несете відповідальність за стан документації з страхування. З метою скорочення витрат компанія планує закриття одного з своїх філіалів, вся документація якого надійшла у Ваш офіс.

Ви уповноважені найняти нових службовців для виконання цієї роботи, проте їх кількість повинна бути менше кількості працюючих у філії, яку намічалось закрити. Тому Ви просите кожного з своїх співробітників узяти на себе додатковий об'єм роботи.

Вам підзвітні три заступники. Кожний з них, у свою чергу, керує чотирма начальниками відділів. Всі вищеназвані особи працюють з повним навантаженням, так що додаткові обов'язки негативно позначаються на ефективності їх роботи.

Закриття філії відбудеться через місяць, і на Вас лежить відповідальність за її роботу. Ви розглядаєте можливості перерозподілу обов'язків своїх трьох заступників і чотирьох начальників відділів. Проте чіткого уявлення про те, як це зробити, у Вас немає.

Всі Ваші заступники і начальники відділів володіють великою компетенцією і умінням виконувати необхідну роботу за умови, що у них в розпорядженні є достатня кількість ресурсів. На жаль, заходи з скорочення витрат компанії не дозволяють збільшити штат службовців до необхідних розмірів.

В триденний термін Вам необхідно надати план реорганізації Ваших підлеглих, які повинні бути готові приступити до ведення документації, що додатково поступає. У Вас багато ідей, проте Ви не можете вирішити, що ж зробити.

Реорганізація хворобливо відобразиться на роботі Ваших заступників і начальників відділів. Ви, наскільки це можливо, хотіли б провести її з мінімальною втратою ефективності.

Які Ваші дії?

Ситуація 2. Бюджетна організація укладає договори купівлі-продажу майна, підряду (для ремонту, будівництва будівель) і оплачує заборгованість по них із засобів бюджетного фінансування або позабюджетних засобів. Через незадовільний стан прибуткової частини бюджетів, при якому фінансуються захищені статті (заробітна платня з нарахуваннями, виплати соціального характеру), фінансування придбання активів і капітальних витрат відбувається із затримками і в менших розмірах, ніж було передбачене кошторисом організації.

Це приводить до порушення договірних зобов'язань. Невиконання або невчасне виконання зобов'язань за договорами спричиняє пред'явлення до бюджетної організації вимог про сплату штрафів, пені. При цьому розмір заявлених штрафних санкцій може у декілька разів перевищити суму основного грошового зобов'язання.

Які повинні бути дії керівника організації з управління даною ситуацією?

Практичне заняття 7

Соціально-економічні методи технології підтримки населення

Питання теми:

1. Поняття соціального ризику, його зміст і рівні.
2. Особливості поведінки людини в ситуації ризику.
3. Діловий ризик.
4. Методи оцінки і вимірювання ступеня ризику.

Завдання 1. По словнику знайдіть основні поняття теми і выпишіть їх: соціальний ризик, рівні ризику, діловий ризик, методи оцінки, вимірювання ступеня ризику.

Завдання 2. Дайте письмові відповіді на наступні питання:

1. Які основні ознаки ситуації ризику?
2. Якими методами вимірюється ступінь соціального ризику?
3. Які підстави і критерії типології соціального ризику?
4. В чому своєрідність технологічного, соціального, професійного і ділового видів ризику?
5. Які чинники ризику?
6. Якими методами, способами мотивується і стимулюється соціальний ризик?
7. Які особливості прояву господарського ризику в умовах державної і ринкової економіки?
8. Які різновиди ділового ризику?
10. Якими методами мотивується і стимулюється господарський ризик?
11. Які критерії оцінки виправданого і невиправданого ризику?

Завдання 3. Спробуйте вирішити наступні соціальні ситуації.

Ситуація 1. Один бізнесмен, зайнятий в книжковій торгівлі, опинився на межі банкрутства, і життя примусило його придумати геніальний хід: він випустив роман «Війна і мир» дуже великим тиражем, заздалегідь повідомивши в газетах, що сплатить 10 тисяч доларів премії тому, хто знайде помилку в книзі, - помилку,

зроблену навмисно, щоб перевірити уважність читачів. Книга блискавично розійшлася. Бізнесмен поправив свої справи. А ось помилку ніхто так і не знайшов. Стали поступати на його адресу гнівні листи. То де ж була помилка?

(Метод звернення до перцептивних стереотипів).

Примітка: перцептивний стереотип - це, шаблон сприйняття людиною предметів, людей, ситуацій.

Ситуація 2. Н. працював начальником ділянки, колектив якого добився під його керівництвом значних успіхів - і не тільки виробничих, але і соціальних - працівники були повні взаємної пошани, допомагали один одному. Адміністрація заводу запропонувала йому посаду начальника цеху. Н. на початку категорично відмовлявся, посилаючись на нестачу знань і досвіду, але врешті-решт був вимушений погодитися під натиском адміністрації. Через рік стало очевидне, що він не справляється з новими обов'язками. Вирішено було звільнити його з посади начальника цеху і призначити знову керівником ділянки.

Як би ви на місці директора заводу сформулювали наказ про звільнення Н. і його нове призначення.

(Метод збереження репутації).

Ситуація 3. В столиці Таїланда Бангкоку був введений оригінальний засіб боротьби з безбілетниками на міському транспорті. Результат перевершив усі очікування - продаж квитків різко зріс. Крім того, на мостових і тротуарах біля зупинок транспорту стало чистіше - ніхто вже не кидав використані квитки. Що за засіб було запропоновано?

(Метод непрямой мотивації).

3. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

ЗМ 1.1 Теоретичні основи соціальних технологій

1. Предмет і завдання з курсу “Соціальні технології”

Технологічний підхід – невід’ємна риса соціальної діяльності. Ціль, завдання і зміст курсу: «Соціальні технології».

Література:

1. Бабич А.М, Егоров Е.В., Жильцов Е.М. Социальная сфера в условиях перехода к рынку. - М.: РАУ, 1993.
2. Виханский О.С. Наумов А.И. Менеджмент. - М.: Высшая школа, 1994.
3. Социальный менеджмент /Под ред. д.э.н. проф. Ильенковой С.Д. - М.: Банки и биржи, 1998.
4. Энциклопедический социологический словарь /Под ред. Акад. РАН Г.В. Осипова.- М., 1995.

2. Типологія соціальних технологій

Класифікація соціальних технологій за: видами, рівнями, сферами використання і т.д. За масштабом об’єкта: глобальні соціальні технології, соціальні технології щодо всього суспільства, різних сфер, суспільного життя, соціальної структури, соціальних інститутів, процесах, явищах.

Література

1. Анисимов А.С. Технологизация: ее природа и социальная роль. - Харьков, 1989.
2. Князев В.Н. Человек и технология. – К., 1990.
3. Марков М. Технология и эффективность социального управления. - М, 1982.

ЗМ1.2 Соціально-технологічна специфіка в соціальній роботі

1. Технологізація соціальної роботи

Методи та впливи, які використовують соціальні служби, заклади соціального обслуговування і соціальні працівники. Класифікації технологій в соціальній роботі: за об'єктами соціальної роботи; залежно від розуміння і соціальної роботи в широкому та вузькому смислі слова; залежно від рівня.

Література

1. Энциклопедический социологический словарь /Под ред. акад. РАН Г.В. Осипова-М., 1995.
2. Пригожин А.И. Нововведения: стимулы и препятствия. - М., 1989.
3. Пригожин А.И. Социологические проблемы в управленческих решениях. - М., 1980.
6. Кузнецов А.В. «Соучаствующее управление» и его эффективность. /Идеологические и психологические аспекты исследования массового сознания/ - М., 1989.

2. Соціальна діагностика у технології соціальної роботи

Загальні проблеми та принципи соціальної діагностики. Технології соціальної діагностики в роботі з клієнтами. Методи соціальної діагностики. Принципи діагностики. Рівні соціальної діагностики. Технології соціальної діагностики. Технології соціальної діагностики в роботі з клієнтами. Ситуаційний аналіз.

Література

1. Рабочая книга по прогнозированию / Отв. Ред. Бестужев-Лада И.В. - М: Мысль, 1982.
2. Бестужев-Лада И.В, Поисковое социальное прогнозирование: перспективные проблемы общества. Опыт систематизации. - М.: Наука, 1984.
3. Бестужев-Лада И.В. Нормативное социальное прогнозирование: возможные пути реализации целей общества. Опыт систематизации. - М: Наука, 1987.

3. Технологія соціального прогнозування

Соціальні інновації: особливості, структура, типи. Глобальні, регіональні, локальні інновації. Технології соціального прогнозування. Інформаційний аспект в технологіях соціального прогнозування. Моделювання соціальних відносин і структур.

Література

1. Стефанов Н. Общественные науки и социальная технология. - М., 1972.
2. Зигерт В., Ланг Л. Руководить без конфликтов. - М., 1990.
3. Акофф Р. Искусство решения проблемы. - М., 1984.
4. Пригожин А.И. Социологические аспекты управления. - М, 1974

ЗМ 1.3 Соціально-технологічний підхід до процесу соціального управління

1. Технологізація процесу соціального управління

Модель управлінського циклу. Стадії управлінського циклу. Алгоритм соціального управління.

Література

1. Агеев В.Г. Мотивация и формирование личности,- М.: Мысль, 1976.
2. Здравомыслов А.Г. Потребности. Интересы. Ценности. - М.: Политиздат, 1986.
3. Васильев И.А. мотивация и контроль действий. - М.: МГУ, 1991.
4. Леонтьев А.Н. Потребности, мотивы, эмоции. Конспект лекций – М, 1971.
5. Якобсон П.М. Психологические проблемы мотивации поведения человека. - М., 1969.
6. Якушев Б.М. Стимулы к труду в свете теории мотивации - М., 1991.

2. Соціальні технології управління регіоном

Сучасна управлінська концепція розвитку регіону. Функції регіонального державного управління — основа технологізації. Універсальні і приватні технології регіонального розвитку.

Література

1. Вернер Зигерт, Лючия Ланг. Руководить без конфликтов. - М: Экономика, 1990.
2. Бородкин Ф.М., Коряк Н.М, Внимание: Конфликт! - Новосибирск, 1989.
3. Гришина Н.В. Опыт построения социально-психологической типологии производственных конфликтов //Психология производства и воспитания -Л., 1977.
4. Дмитриев А., Кудрявцев В., Кудрявцев Г. Введение в общую теорию конфликтов – М, 1993.

3. Соціальні технології місцевого самоуправління

Муніципальне утворення: технології відтворення і ефективного використання життєвих сил особистості. Місцеве самоврядування - інститут організації спільної життєдіяльності населення. Соціальні ресурси місцевого співтовариства: технології освоєння.

Література

1. Бабич А.М., Егоров Е.Е., Жильцов Е.М. Социальная сфера в условиях перехода к рынку. - М.: РАУ, 1993.
2. Варламов К.И. Социальное управление в условиях выхода из кризиса //Проблемы теории и практики управления. - 1993. - № 6.
3. Васина Л.А, Социальное рыночное хозяйство. - М.: ИНФРА, 1997.
4. Волков А.М, Швеция: социально-экономическая модель. - М.: Мысль, 1991.
5. Зайцев А.К. Внедрение социальных технологий в практику управления. - М., 1989.

4. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОГО ЗАВДАННЯ (У ВИГЛЯДІ РЕФЕРАТУ) ЗА НАВЧАЛЬНОЮ ДИСЦИПЛІНОЮ "СОЦІАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ"

Студенти спеціальності «Менеджмент організації», вивчаючи дисципліну "Соціальні технології", виконують у відповідному семестрі, вказаному в навчальному плані, одне домашнє (контрольне) завдання у вигляді реферату. Його підготовка і захист є однією з форм закріплення і контролю знань, одержуваних студентами в процесі самостійної роботи.

Реферат з даного курсу готується студентом самостійно, повинен носити творчий характер, за своїм змістом і оформленням бути наближеним до наукового дослідження. При цьому виконавець може вибирати його тему із запропонованої нижче тематики, враховуючи при виборі теми специфіку навчальної спеціалізації, з якої він проходить навчання. Окрім цього, слід брати до уваги свої наукові і професійні інтереси, зв'язуючи зміст реферату із завданнями конкретної організації (наприклад, тієї, де працював або працює студент).

В обґрунтованих випадках тема може бути вибрана студентом поза тематичним списком рефератів, але у будь-якому разі вона повинна бути пов'язана з питаннями "Соціальних технологій".

Зразкова тематика рефератів

1. Соціальні технології в соціології управління

1. Визначення поняття соціальна технологія.
2. Функції і складові технології соціального управління.
3. Особливості технологій управління в різних сферах життєдіяльності.
4. Технологічна культура.

2. Універсальні технології запобігання і дозволу соціальних конфліктів

1. Методи і умови ведення протиборства в конфліктній ситуації.
2. Технології ослаблення і припинення конфліктів.

3. Професійна орієнтація як соціальна технологія на ринку праці

1. Використання соціальних технологій на ринку праці. Взаємозалежність освіти і ринку праці.
2. Поняття професійної орієнтації. Вплив професійної орієнтації на ринок праці.
3. Процеси вдосконалення професійної орієнтації і трудової адаптації на сучасному етапі.

4. Соціальні технології в соціальній роботі

1. Визначення поняття соціальна технологія.
2. Управління як соціальна технологія.
  - 2.1 Гуманітарна технологія.
  - 2.2 Управлінське спілкування як основа реалізації гуманітарних технологій. Функціонально-ролеві аспекти управління.
  - 2.3 Мотиваційні аспекти управління організацією.
  - 2.4 Управління конфліктом в організації.

5. Соціальне програмування в системі соціального управління

1. Зміна парадигми управління в контексті соціальних змін.
2. Концепція програмно-цільового управління соціальними процесами.
3. Соціальне програмування як технологія діяльності в системі управління соціальними процесами.

6. Технології соціальної роботи з жінками

1. Соціальний статус і соціальні проблеми жінок в Україні.
  - 1.1 Особливості соціального статусу жінок в Україні.
  - 1.2 Специфіка соціальних проблем жінок.
2. Застосування технологій соціальної роботи з жінками в Україні.
  - 2.1 Види технологій соціальної роботи з жінками.
  - 2.2 Групова психосоціальна робота з жінками.

7. Соціальна політика як системна соціальна технологія

1. Соціальна політика – основоположний компонент державного управління.
2. Сущність найважливіших технологій, вживаних в соціальній політиці.
3. Стратегическое планування при розробці соціальних програм.
4. Цільове управління і технології організаційного порядку.
5. Соціальна експертиза і соціальна діагностика.

8. Технологія соціального забезпечення

1. Сутність і зміст соціального забезпечення в Україні.
2. Аналіз технології соціального забезпечення.
3. Рекомендації з удосконалення технології соціального забезпечення в Україні.

9. Технологія соціального захисту сім'ї

1. Сутність соціальних проблем сучасної сім'ї.
  - 1.1. Загальні проблеми сімей.
  - 1.2. Соціальні проблеми окремих категорій сімей.
2. Соціальна робота з сім'єю і її соціальне обслуговування.
  - 2.1. Технології соціальної роботи і соціального обслуговування сімей.
  - 2.2. Досвід і проблеми діяльності установ соціального обслуговування в наданні допомоги сім'ї.

10. Типологія і класифікація соціальних технологій

1. Методологічні принципи класифікації соціальних технологій.
2. Типологія соціальних технологій з класом вирішуваних соціальних завдань, по видах, сферах і рівнях соціальної організації і управління.
3. Технології пошуку стратегічних рішень, соціального моделювання і прогнозування, інформаційні, повчальні, інноваційні, приватні і універсальні.

11. Нова соціальна реальність — необхідність інноваційного управління

1. Складність і багатоваріантність суспільних процесів як об'єктів державного і муніципального управління.
2. Економічна і адміністративна реформа, соціальна модернізація.
3. Соціальні системи, процеси і ресурси: структура, методологічні підходи до їх аналізу і технологізації.

12. Сутність соціально-технологічних відносин і інновації управлінської діяльності

1. Об'єктивна природа соціально-технологічних відносин.
2. Становлення технології як науки. Природний і штучний характер технологій.
3. Специфічні особливості технологізації в управлінській сфері. Соціальна технологія як система відтворювання об'єктивних відносин між людьми, єдність традиційних і творчих дій.
4. Соціальна технологія як засіб виявлення, розкриття і використання потенціалів соціальної системи в умовах її оптимального функціонування за допомогою сукупності методів і прийомів соціальної дії.

13. Технологізація соціальної дійсності: інноваційні аспекти

1. Інноватика соціального пізнання в державному і муніципальному управлінні.
2. Парадигми соціального пізнання: пояснювальна, інноваційна, ноосферна, корпоративна.
3. Соціальність, соціалізація, співвідношення соціального і індивідуального, об'єктивного і суб'єктивного, типового і унікального в державному і муніципальному управлінні.
4. Соціальний простір — об'єкт технологізації. Сутність, структура, моделі, механізми. Керовані і некеровані процеси.

14. Технології оптимізації глобальних процесів

1. Необхідність розробки глобальних технологій.
2. Характер соціальних застережень і тривожних сигналів: криза економіки, криза соціальних організацій, політичних курсів і політичних інститутів, культури, науки, освіти.
3. Глобальні технології модернізації як засіб видобування історичних уроків і обліку міжнародного досвіду в еволюції соціальної системи.
4. Сутність і межі універсальних методів соціального управління: соціального прогнозування, соціального моделювання, розробки і реалізації соціальних проектів.

15. Технології становлення і розвитку корпоративного типу організації суспільства

1. Ноосферно-корпоративна модель державного і муніципального управління.
2. Корпоративний метод господарювання.
3. Програма соціальної і економічної підтримки інтересів населення.

16. Інформаційні технології

1. Інформація — основа розвитку суспільства.
2. Соціально контрольоване суспільство — найважливіший напрям соціального прогресу.
3. Інформаційна, технологічна і гуманітарна культура — спосіб розв'язання цивілізаційних проблем, досягнення еволюційного вдосконалення соціальної системи, відтворення і мобілізація інформаційних ресурсів.

17. Технології регулювання відносин власності

1. Відносини власності — економічний фундамент суспільного життя, об'єкт державного регулювання. Взаємозв'язок з соціальними і культурними чинниками.
2. Види власності. Корпоративні, колективні і індивідуальні форми власності: технологічні моделі.
3. Технологія корпоратизму. Зростання ролі інтелектуальної власності на сучасному етапі.

18. Технології захисту ефективного використання інтелектуальної власності

1. Інтелектуальна власність: сутність, загальні принципи, пріоритети. Зростання ролі інтелектуальної власності в сучасному світі.

2. Структурні елементи: літературні, художні твори, промислові зразки, товарні знаки, комп'ютерні програми, технології.

3. Технології захисту інтелектуальної власності: організація інноваційної діяльності, оцінка інтелектуальної власності, авторське право, патентне право.

19. Духовно-культурний зміст сучасного управління: соціально-технологічні аспекти і проблеми

1. Оновлення духовно-культурного життя суспільства - найважливіший резерв державного і муніципального управління.

2. Співвідношення традиційних і інноваційних цінностей.

3. Специфіка технологізації в духовно-культурній сфері.

20. Технології саморозвитку особистості

1. Ресурси, які криються в творчих можливостях людини.

2. Культура, ціннісні орієнтації як механізм мотиваційної поведінки людини і формування життєвої позиції.

3. Поведінка особистості в умовах поступової зміни цінностей, стереотипів свідомості і змін в способі життя.

Основні правила підготовки і оформлення реферату

При підготовці реферату студенту слід підібрати різні літературні, періодичні, нормативні й інші джерела і матеріали, систематизуючи і узагальнюючи при цьому потрібну інформацію з теми. При недостатності знань з дослідження соціально-економічних і політичних процесів, суміжних і пов'язаних з нею дисциплін, треба оперативно їх заповнити.

Необхідно використовувати творчий підхід до зібраної інформації, критично оцінюючи відбивані в джерелах відомості і дані. Представляється важливим розкрити не тільки теоретичний стан справ з даного питання, але обґрунтувати прогресивні і перспективні напрями вдосконалення предмету реферату.

Оформлення рефератів слід здійснювати в максимальній мірі за правилами, що використовуються при підготовці звітів про науково-дослідні роботи. За наявності в матеріалах реферату документів на автоматизовані робочі місця, програмні продукти і т.п., їх оформлення повинне задовольняти вимогам відповідної нормативно-технічної і нормативно-методичної документації.

При використанні в матеріалах реферату інформаційних джерел на них доцільно робити посилання з тексту і вказівкою номера джерела за "Списком літератури".

Загальні вимоги до рефератів:

- логічна послідовність і чіткість викладу матеріалу;
- стислість і точність формулювань, що виключають можливість неоднозначного тлумачення;
- переконливість аргументування;
- конкретність викладу матеріалу і результатів роботи;
- інформаційна виразність;
- достовірність;
- достатність і обґрунтованість висновків.

Структурно в реферат у загальному випадку повинні входити:

- титульний аркуш;
- анотація;
- зміст (зміст);
- перелік скорочень, умовних позначень, символів, одиниць і термінів;
- основна частина;
- висновок;
- додатки;
- список літератури.

Реферат представляється керівнику на перевірку в зброшурованому вигляді.

5. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Якими науковими методами користується соціальна технологія?
2. Єдність технологізації й гуманізації соціального значення, практики.
3. Технологічна модель соціальної діяльності.
4. Чим відрізняються і як зв'язані між собою соціальні, соціально-психологічні й виробничі технології?
5. Класифікація соціальних організацій.
6. Соціальне прогнозування: особливості й проблеми.
7. Технологія в системі соціального керування.
8. Типологія прогнозів.
9. Загальна процедура ухвалення рішення.
10. Технологічна модель соціальної діяльності.
11. Виробничі, соціальні й управлінські технології.
12. Ситуаційний аналіз у системі соціальної діагностики.
13. Схеми глобальної технології керування.
14. Місце соціальної технології в системі наук.
15. Класифікація соціальних проблем.
16. Предмет соціальної технології як науки.
17. Типологія прогнозів.
18. Сутність мотивації діяльності особистості. Роль і характер соціальної мотивації в ринкових умовах.
19. Яка структура курсу «соціальні технології»?
20. Технологія дозволу соціальних конфліктів.
21. Принципи й методи соціального прогнозування.
22. Чому саме технологізація соціальної практики стає найважливішою умовою в рішенні соціальних проблем суспільства в умовах ринку?
23. Принципи й методи соціального прогнозування.
24. Етапи рішення конфліктних ситуацій.
25. Які два значення має термін «технологія»?
26. Що вивчає соціальна технологія як наука?
27. Завдання технологізації соціальної практики.
28. Соціальна організація як система.
29. Соціальна технологія як соціологічна категорія.
30. Класифікація соціальних ситуацій.
31. Структура соціальної технології як науки.
32. Базові соціальні технології.
33. Методи соціальної діагностики.
34. Типологія соціальних процесів.
35. Поняття соціальних конфліктів.
36. Соціальна технологія як соціологічна категорія.
37. Які завдання ставить і вирішує соціальна технологія як наука?
38. Типологія соціальних процесів.
39. Технологія дозволу соціальних конфліктів.
40. Місце соціальної технології в системі наук.
41. Соціальна проблема: зміст і форми вираження.
42. Методи оцінки й виміру ступеня соціального ризику.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. *Атаманчук Г.В.* Государственное управление. - М.: Экономика, 2000.
2. Социальные технологии: Толковый словарь/Отв. ред. В. Иванов. Москва-Белгород: Луч-Центр социальных технологий, 1995. -309 с.
3. *Иванов В.Н.* Социальные технологии в современном мире.- М.: Славянский диалог, 1996.
4. *Иванов В.Н., Патрушев В.И.* Социальные технологии. - М.: Союз, 1999.
5. *Иванов В.Н., Матвиенко В.Я., Патрушев В.И., Молодых И.В.* Технологии политической власти. Зарубежный опыт. – К., 1994.
6. *Марков М.* Технологии и эффективность социального управления.- М.: Мысль, 1982.
7. *Патрушев В.И.* Введение в теорию социальных технологий.- М.: Икар, 1999.
8. Социология на пороге XXI века: новые направления исследования.- М.: Интеллект, 1998. - С. 270.
9. Основы муниципального управления. - М.: РАГС, 2000.
10. Основы современного социального управления.- М.: Экономика, 2000.

Додаткова література

1. Актуальные проблемы разработки и внедрения социальных технологий в трудовых коллективах//Материалы Всесоюзной научно-практической конференции, Феодосия, 23-25 сентября 1990. Вып. 1. - М.: АИСТ, 1991.
3. *Ансофф И.Н.* Стратегическое управление: Сокр. пер. с англ.- М.: Экономика, 1989.
4. *Афанасьев В.Г.* Человек в управлении обществом. - М., 1977.
5. *Беспалько В.П.* Слагаемые педагогической технологии.- М., 1989.
6. *Бестужев- Лада И.В.* Нормативное социальное прогнозирование.- М.: Наука, 1987.

7. Блейк Р., Моутон Д. Научные методы управления: Пер. с англ. - М.: Прогресс, 1989.
8. Егоришина А. П. Управление персоналом. // Н. Новгород, 1999.
9. Галиев Г. Т., Галимов Р. А., Иванов В. Н., Патрушев В. И. Региональный социум: проблемы социальной технологии. - М., 1993.
10. Давыдов А. А. Модульный анализ и конструирование социума. - М.: Институт социологии РАН, 1994.
11. Данакин Н. С., Дятченко Л. Я. Организационная технология: Учебное пособие для студентов по курсу "Социальная технология". - Белгород, 1993.
12. Дейнеко О. А. Технология управленческих работ в машиностроении. - М.: Машиностроение, 1987.
13. Дорш Д. А. Управление социальными процессами на селе: диагностика и пути оптимизации. - М.: Луч, 1994.
14. Дудченко В. С. Инновационные технологии. - М., 1996.
15. Дудченко В. С., Макаревич В. Н. Социоинженерная деятельность, социальное проектирование, социальная технология // Марксистско-ленинская социология. - М.: Изд-во МГУ, 1989.
16. Дятченко Л. Я. Социальные технологии в управлении общественными процессами. - Белгород, 1993.
17. Зайцев А. К. Внедрение социальных технологий в практику управления // Социальное развитие предприятия и работа с кадрами. - М.: Экономика, 1989.
18. Здравомыслов А. Г. Потребности. Интересы. Ценности. - М.: Политиздат, 1986.
19. Иванов В. Н., Лесников Г. П., Зайченко В. Л. Проблемы информатизации социального пространства (Механизмы сбалансированности федеральных и региональных программ). - М., 1994.
20. Иванов В. Н., Патрушев В. И., Кулагин А. С. Диагностика социальных резервов коллектива. - М., 1990.

Навчальне видання

Методичні вказівки для проведення практичних занять, виконання самостійної та контрольної роботи з навчальної дисципліни «Соціальні технології» (для студентів 3 курсу денної форми навчання напряму 0502 (6.030601) „Менеджмент”).

Укладачі: Ольга Михайлівна Віноградська
Людмила Олександрівна Белова

Редактор: З.І. Зайцева

Комп'ютерне верстання: Ю.П. Степась

План 2009, поз. 501 М

Підп. до друку 05.02.2010

Формат 60x84 1/16

Папір офісний

Друк на ризографі

Умовн.-друк. арк. 1,4

Тираж 50 прим

Замовл.№

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК №731 від 19.12.2001